

Puolustusvaliokunta
Eduskunta

Lausuntopyyntö puolustusvaliokunta HE 31/2020 vp/7.5.2020

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SENAATTI-KIINTEISTÖISTÄ JA PUOLUSTUSKIINTEISTÖISTÄ SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Pyydettyinä lausuntona Ammattiliitto Pro ry ja Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry esittävät seuraavia seikkoja huomioon otettaviksi puolustusvaliokunnan mietintöön liittyen:

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Senaattikiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä sekä lait valtion liikelaitoksista annetun lain, julkisen hallinnon turvallisuusverkko-toiminnasta annetun lain, sähkömarkkinalain ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta. Puolustushallinnon rakennuslaitoksesta annettu laki kumottaisiin.

Ehdotuksen mukaisesti valtion rakennettu kiinteistövarallisuus olisi jatkossa keskitetty kahteen liikelaitosorganisaatioon: Nykyiseen Senaattikiinteistöt -liikelaitokseen ja sille perustettavaan uuteen tytäarliikelaitoksena toimivaan Puolustuskiinteistöihin. Yhdessä nämä muodostaisivat tässä laissa tarkoitetun Senaatti-konsernin. Senaattikiinteistöjen omistajahallinnassa oleva ja Puolustusvoimien käyttämä kiinteistövarallisuus siirrettäisiin Puolustuskiinteistöihin. Samalla tätä omaisuutta nykyisin hoitavan Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminta siirrettäisiin valtaosin Puolustuskiinteistöihin ja joiltain osin Senaattikiinteistöihin. Senaattikiinteistöt vastaisi jatkossakin valtion muiden tila-asiakkaiden palveluista.¹

Ehdotamme, että hallituksen esityksestä poiketen Puolustuskiinteistöt sijoitetaan puolustusministeriön hallinnonalalle ja puolustusministeriön ohjaukseen itsenäisenä liikelaitoksena, joka tuottaa palvelujaan ns. omana työnään. Tämä turvaisi käsityksemme mukaan parhaiten sekä puolustusvoimien että henkilöstön tarpeita.

Seuraavat näkökohdat ovat numeroidut hallituksen esityksen numeroinnin mukaisesti.

¹ HE 31/2020vp

1 Asian tausta ja valmistelu:

Henkilöstöjärjestöt ovat olleet tyytymättömiä siihen, että ohjausryhmässä ei ole ollut henkilöstöjärjestöjen edustusta ja myös hankkeen yhteistoimintamenettelyn (osallistamisen) toteutumiseen projektiryhmissä. Henkilöstöjärjestöt nimesivät edustajiaan useisiin projektiryhmiin, mutta edustus saatiin vain henkilöstöasioita käsittelevään projektiryhmään.

3.2.5 Markkinoille suuntautuvan myynnin vaikutukset liikelaitoksessa ja Senaattikiinteistöissä:

Luvun viimeisessä kappaleessa todetaan, että varsinainen kiinteistöihin liittyvä tuotanto esim. ylläpidon ja rakentamisen osalta tapahtuu pääosin Senaatti-kiinteistöjen hankintalain mukaisella kilpailutuksella markkinoilta. Puolustuskiinteistöjen osalta *tulisi* jatkossa olemaan myös omaa ylläpitopalveluiden tuotantoa, mikä *olisi* välttämätöntä mm. turvallisuussyistä.

Kappaleessa on ehdollisena Puolustuskiinteistöjen oma ylläpitopalvelutuotanto jatkossa. Näin kirjattuna henkilöstön perspektiivi tulevaan jää epäselväksi ja aiheuttaa huolta. *Henkilöstön näkökulmasta, ja erityisten turvallisuussyiden perusteella pitää olla varmuus siitä, että Puolustuskiinteistöillä on vahva ja kattava oma ylläpitopalvelu myös tulevaisuudessa.*

5.2.1 Taloudelliset vaikutukset:

Toisesta kappaleesta saa sen käsityksen, että vähintään 5 miljoonaa alempi kustannustaso saadaan pääosin Senaattikiinteistöjen ja Rakennuslaitoksen henkilöstöstä säästämällä eli päällekkäisiä tehtäviä poistamalla, tehtäviä uudelleenjärjestelemällä, ICT-järjestelmiä poistamalla. Onko tarkoitus, että hankkeen säästöt tehdään kuitenkin henkilöstöstä säästämällä 5-10 vuoden kuluessa? Näillä kaikilla esitetyillä toimilla on henkilöstövaikutuksia ja sitä niillä tosiasiaassa tarkoitetaan. Sama koskee kappaleessa kuvattua kiinteistöjen ylläpitoprosessin yhtenäistämistä, joka mahdollistaa ylläpidon kustannustason alentumisen. Mitä tällä tarkoitetaan ja mitkä ovat henkilöstövaikutukset? Järjestöinä emme hyväksy säästöjen tekemistä henkilöstön määrää vähentämällä ja asemaa heikentämällä nyt eikä tulevaisuudessa.

Puolustushallinnon ”osuus” koko valtion kiinteistökannasta on merkittävä, onhan kirjanpitoarvokin 1,1 mrd. Vuosikustannukset puolustushallinnolle ovat 268 milj. ja uudistuksella tavoitellaan 5 milj. säästöä. Liikutaan siis aivan marginaalissa. Näillä luvuilla uudistusta on vaikea perustella uskottavasti.

5.2.2 Vaikutukset henkilöstön asemaan:

Henkilöstön asema järjestetään liikkeenluovutuksen periaattein, ja lakiin sisällytetään henkilöstöä koskevat periaatteet. Työehtosopimukset ovat voimassa kuluvan sopimuskauden. Suoja-ajan jälkeistä tilannetta ei lainsäädännöllä voi turvata, mutta tärkeää on taata jatkossakin henkilöstölle kilpailukykyiset palvelussuhteen ehdot.

Ensimmäisessä kappaleessa kuvattu tavoite työehtojen ja etuuksien yhtenäistäminen herättää sekä Senaattikiinteistöjen kuin Rakennuslaitoksen henkilöstössä huolta. Tärkeää on, että tämä ei tarkoita henkilöstön asemaan tai palkkaukseen heikennyksiä.

Henkilöstön tehtävänkuviin, työrooleihin, tehtävän suorituspaikkaan, työyksikköön liittyvät mahdolliset muutokset. Joissakin toiminnoissa voisi muodostua päällekkäistä resursointia järjestelyn myötä. Nämä päällekkäisyydet mahdollistaisivat henkilöstöressurssien uudelleen kohdentamisen havaittavien resurssivajeiden täyttämiseksi.

Tämä herättää kysymyksiä: Onko minun tehtäväni juuri tämä päällekkäinen resurssi? Mihin minut sijoitetaan, uudelleen kohdennetaan?

Toteamus mahdollisuudesta siirtyä työskentelemään pysyvästi myös johonkin muuhun toimipisteeseen, kuin missä henkilö tällä hetkellä työskentelee, on yhtä lailla henkilöstölle uhka kuin mahdollisuus. Mitä tapahtuu, jos en pystykään esim. perheen takia siirtymään? Irtisanotaanko minut?

Etätyömahdollisuudet ja paikkariippumattoman työn mahdollisuuksien hyödyntäminen on otettava hankkeessa käyttöön täysimääräisesti ja ennakkoluulottomasti. Tämä on tärkeä ja kannatettava kirjaus.

Varmuus tulevasta on oleellista henkilöstön sitoutumiselle muutokseen ja varmistaa ammattitaitoisen, tehtäviinsä sitoutuneen henkilöstön mahdollisimman pienen vaihtuvuuden.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Luku keskittyy lähinnä muiden toimintavaihtoehtojen epäkohtien kuvaamiseen. Puolustuskiinteistöt hanketta on henkilöstönäkökulmasta vaivannut hallitusohjelmakirjauksesta lähtien puute puolueettomasta selvityksestä valittavasta toimintamallista. Toiminnan muutos edellyttää laajaa vaikutusten arviointia.

Lisäksi henkilöstöä ei kuultu ennen toteuttamisvaihtoehdon päättämistä. Tämä on erittäin suuri epäkohta ja on vaikeuttanut henkilöstön sitoutumista hankkeeseen sekä luottamusta tulevaan.

Ratkaisu kokonaisuuden kannalta ajoittuu nyt väärään ajankohtaan. Vuokrauserusteiden ja toimintatapojen kehittämisryhmä jätti loppuraporttinsa 24.7.2019 ja sen ehdotuksista osa näyttää edenneen (esim. vuokrien tasaaminen vuoden 2021 alusta). Myös valtion kiinteistöstrategian päivitys (jossa yksi näkökulma on mm. kokonaisturvallisuus) on aloitettu vasta 23.3.2020 asettamalla työryhmä, jonka toimikausi päättyy syyskuun lopussa. Rinnalla on tarkoitus käynnistää toimitilastrategian päivitys. Puolustuskiinteistöjen osalta ratkaisun tekeminen erikseen ja kesken strategian päivityksen on ennen aikaista. Tässä on perustetta vaatia valmistelun jatkamista ja päätöksenteon siirtämistä strategian valmistumisen jälkeiseen aikaan.

Puolustuskiinteistöt itsenäisenä liikelaitoksena olisi hyvä toimintamalli.

Puolustusministeriön tilaaman esiselvityksen (19.3.2019) johtopäätöksenä oli: ”Suosittelemme puolustushallinnon kiinteistöjen hallintamallin muuttamista niin, että kiinteistön-omistajuus siirretään Senaattikiinteistöiltä perustettavaan puolustushallinnon alaiseen liikelaitokseen (Puolustuskiinteistöt). Malli on strategisen kiinteistöjohtamisen logiikan ja kansainvälisen käytännön mukainen. Puolustuskiinteistöt integroituu toiminnallisesti osaksi puolustushallintoa ja Puolustusvoimia, mutta valvonnan mahdollistamiseksi raportoi kiinteistönomistajatoiminnoistaan erillisenä liikelaitoksena. Organisaatio rakennetaan mahdollistamaan määritellyn suojakyvykkyyden kehittäminen ja tukeminen (ml. rakennuttaminen). Muut toiminnot ehdotetaan ostettavaksi Senaatilta. Sisäisen vuokran malliksi Puolustuskiinteistöille suositellaan tilatarveperusteista mallia. Jos mallin käytössä ollessa havaitaan kustannusten kasvua, suositellaan siirtymistä kustannusperusteiseen malliin.”

8 Säännöskohtaiset perustelut

Kaiken kaikkiaan Senaattikiinteistöt liikelaitos, Puolustuskiinteistöt tytärliikelaitos, liikelaitoskonserni, yhteiset palvelut ovat nyt hallituksen esityksessä melko hankalasti ymmärrettäviä. Samoin ohjauksesta säätäminen, valtiovarainministeriön rooli, puolustusministeriön rooli ja vastuu.

Tilanne ei saa johtaa siihen, että ohjausrakenteen yksinkertaistamiseksi ja selkiyttämiseksi päädyttäisiin Puolustuskiinteistöjen asemaa muuttamaan ja jopa sen hallitus lakkauttamaan.

Puolustuskiinteistöjen johtajan aseman pitää konsernissa olla vahva ja itsenäinen. Kirjausten perusteella Senaattikiinteistöjen toimitusjohtaja toimisi hallinnollisena esimiehenä. Mikäli Senaattikiinteistöillä on toimitusjohtaja pitää toimitusjohtaja olla myös Puolustuskiinteistöillä. Tämä työpari toimii yhteistyössä ja heidän asemansa pitää olla yhteismitallinen. Asiaan liittyy vielä konsernin toimitusjohtaja. Mikäli hän on samalla Senaattikiinteistöjen toimitusjohtaja niin hallinto voi aiheuttaa toimintaan epäselvyyttä. Esittely- ja valmisteluvastuun Puolustuskiinteistöjen osalta pitää yksiselitteisesti olla Puolustuskiinteistöjen toimitusjohtajalla.

Vastuu- ja toimivaltasuhteiden pitää olla selkeitä.

Miten erilaiset mahdolliset ristiriita-asiat ratkaistaan? Vaarana on toiminnan jähmettyminen ja jopa toimintakyvyn heikkeneminen epäselviin hallinnon kiemuroihin.

Lopuksi

Lakiluonnoksesta välittyvä kiire, jolla hanketta on viety eteenpäin. Taloudelliset vaikutukset ja esitys laajemminkin perustuu mahdollisuuksiin ja olettamuksiin. Henkilöstön näkökulmasta vain hyvin valmisteltu ja perusteltu hanke varmistaa henkilöstön sitoutumisen ja minimoi mahdollista vaihtuvuutta ja osaamisen menettämistä.

Puolustuskiinteistöillä pitää olla hyvät toimintaedellytykset ja vakaa sekä turvattu asema. Puolustuskiinteistöt ovat kiinteä osa puolustusjärjestelmää. Turvallisuusympäristön muutokset korostavat Puolustuskiinteistöjen toimintaa Puolustusvoimien ydintoimintana osana myös poikkeusolosuhteissa.

Ehdotamme, että Puolustuskiinteistöt sijoitetaan puolustusministeriön hallinnonalalle ja puolustusministeriön ohjaukseen.

Niko Simola
Johtaja

Elina Laiho
Puheenjohtaja